

Latin-Amerikagruppene
i Norge (LAG)

LO i Oslo

SÁMIRÁDDI
SÁMELÁIGNEUVOSTO
SÁMIEVÁDEI
CO-OP SAAMŌS
SAAM COUNCIL

STYRKE

ELogIT
Oslo og Akershus

Oslo-Akershus
Handel og Kontor

Skolenes landsforbund
Skuvllaid riikkalihttu | Skoleforbundet i LO i Oslo

Rapport fra delegasjonsreise til Chile 13.–21. august 2025

1. Innledning

En norsk fagforening- og samisk delegasjon var i Chile i august. Besøket ble støttet økonomisk av LO i Oslo, Forbundet Styrke, flere fagforeninger, Samerådet, Norsk Folkehjelp og Latin-Amerikagruppene i Norge (LAG). Delegasjonen er del av et bredere samarbeid mellom ulike organisasjoner for å hente inn kunnskap om konfliktene som har oppstått som følge av Statkrafts virksomhet i mapuchenes territorium.

Hovedformålet med delegasjonen var å styrke den norske fagbevegelsens forståelse av konfliktene, støtte mapuchefolkets rettigheter, samt å bygge bånd mellom det samiske urfolket i Norge og mapuchene i Chile. Under besøket ønsket vi å få oppdatert informasjon om dagens situasjon mellom de rammede lokalsamfunnene og selskapet, samt en dypere forståelse av rollene til de ulike involverte aktørene.

Delegasjonen bestod av følgende 6 personer: Amalie Hilde Tofte – Internasjonal rådgiver i LO-forbundet Styrke, (<https://styrke.no/>), Konstantin Alther – medlem av LO i Oslo sitt Internasjonale utvalg (<https://www.lo-oslo.no>), Valentina Soto – medlem av LO i Oslo sitt Internasjonale utvalg og nestleder i LAG (<https://www.lo-oslo.no>), Trine Millaray Hardy – Leder, El og IT Oslo og Akershus (<https://elogitoa.no/>), Eirik Larsen – Leder for menneskerettighetsområdet i Samerådet (Sámiráddi <https://www.saamicouncil.net>) og øst-parlamentariker i Sametinget for NSR (Norske Samers Riksforbund) og Per Ranestad (delegasjonsleder) – Pensjonert fra Norsk Folkehjelp, medlem i HK og i LAGs Chilegruppe. (<https://latin-amerikagruppene.no>).

Besøksprogrammet ble gjennomført i løpet av 3 dager i Santiago og 3 dager i Pilmaiquén-området (se Vedlegg 1: Gjennomført program).

Rapporten gir først en kort oppsummering og anbefalinger, deretter en gjennomgang av utviklingen rundt Statkrafts virksomhet i Pilmaiquén, og til slutt en presentasjon av posisjonene til de sentrale aktørene i den pågående konflikten og våre vurderinger.

Vi takker alle vi møtte for hvordan vi ble tatt imot, og for gode møter og samtaler. Vi retter en spesiell takk til Machi Millaray Huichalaf og Aylla Rewe som inviterte oss og ga oss mulighet til å vise solidaritet på Mapuche-Williche folkets territorium.¹

2. Oppsummering og anbefalinger

Norske myndigheter fremmer et ansvarlig næringsliv og har eksplisitte forventninger til hvordan norske bedrifter opererer i utlandet. Bedriftene skal etterleve både norske og lovverket i landet de opererer i. Ansvarlig næringsliv handler i essens om ansvaret næringslivsaktører forventes å ta mennesker, samfunn og miljø som påvirkes av deres virksomhet. Både private og statlig eide selskaper har et slikt ansvar, uavhengig av om de har sin virksomhet i Norge eller i andre land. Regjeringen forventer at norske selskaper opptrer ansvarlig, kjenner til og etterlever FNs veiledende prinsipper for næringsliv og menneskerettigheter (UNGP) og OECDs retningslinjer for flernasjonale selskaper. Med åpenhetsloven pålegges større virksomheter å gjennomføre aktsomhetsvurderinger for å redusere og forhindre negativ påvirkning på menneskerettighetene, og for å sikre anstendige arbeidsforhold i egen virksomhet og i leverandørkjeden.

ILO-konvensjon 169 gir urfolk rett til å bevare og utvikle sin kultur, språk og religion. Den gir også rett til å bestemme over egen økonomisk og sosial utvikling, delta i beslutningsprosesser som angår dem, og få anerkjennelse og beskyttelse av rettigheter til land og naturressurser. Norge var det første landet i verden som ratifiserte ILO-konvensjon nr. 169 i 1990. Chile ratifiserte den i 2008.

Konflikten rundt Statkrafts *Los Lagos*-prosjekt er sammensatt og preget av dype kulturelle, sosiale og politiske spenninger. Selskapets virksomhet har skapt konflikt med urfolkssamfunn og forsterket motsetninger internt i Mapuche-Williche-samfunnet. I tillegg har selskapet også hatt konflikter med fagbevegelsen.

Statkrafts vannkraftverk i Pilmaiquén-elva er problematisk for Mapuche-Williche fordi elva og områdene langs den ikke bare er natur – de er hellige steder for seremonier, helbredelse og en del av Williche-folkets livsgrunnlag.

Statkrafts virksomhet i Pilmaiquén har forsterket motsetninger mellom ulike grupper i Mapuche-Williche samfunnet, spesielt mellom organisasjonen Aylla Rewe Ngen Mapu Kintuante, som motsetter seg Statkrafts tilstedeværelse, og organisasjonen Comunidades Lepuneras, som fører dialog med selskapet. Statkrafts samarbeid med enkelte lokalsamfunn som støtter virksomheten har bidratt til økt polarisering og svekket tillit – både mellom selskapet og lokalsamfunn, og mellom lokalsamfunnene selv.

Aylla Rewe Ngen Mapu Kintuante har klaget Statkraft inn til OECD-kontaktpunktet for ansvarlig næringsliv i Norge². Kontaktpunktet har besluttet at deler av klagen skal behandles.

Kraftutbyggingen - og den påfølgende kriminaliseringen av dens kritikere - forsterker maktubalansen mellom selskapet og urfolkene. Situasjonen har skapt et klima preget av

¹ Mapuche-Williche er en av flere nært beslektede urfolk som går under fellesbetegnelsen Mapuche, se <https://en.wikipedia.org/wiki/Mapuche>

² [Mapuche-Williche vs Statkraft AS i Chile – Ansvarlig Næringsliv](#)

mistillit, trusler og polarisering, noe som har kraftig svekket forutsetningene for reell dialog. Det ser derfor ut til at det kan ta tid før både dialogen tilrettelagt av OECD-kontaktpunktene i Norge og Chile, og konsultasjonen om arkeologiske funn organisert av Rådet for Nasjonale Kulturminner i Chile Instituttet (CMN), kan gjenopptas.

Statkraft har de siste årene fått flere erfaringer med hendelser som berører urfolksrettigheter, både i Norge og i Chile, men situasjonen i Pilmaiquén har ikke forbedret seg. Det er uklart i hvilken grad selskapet bruker sine erfaringer til å forbedre aktsomhetsvurderingene – som skal inneholde kartlegging av negative konsekvenser, tiltak, kommunikasjon med berørte interessenter og gjenoppretting når selskapet har forårsaket eller bidratt til faktiske negative konsekvenser.

Våre anbefalinger er:

1) Statkraft må:

- gjennomføre nye aktsomhetsvurderinger i Chile ettersom selskapets utbygging og tilstedeværelse - inkludert sosiale prosjekter - har forsterket lokale konflikter og skapt polarisering i lokalsamfunnene, og ledet til nye menneskerettighetsbrudd
- vurdere risiko for menneskerettighetsbrudd og unngå at selskapets virksomhet bidrar til at statlige institusjoners og private vekterselskapers overvåker lokalsamfunnene og utøver en overdreven makt- og/eller voldsbruk som utgjør menneskerettighetsbrudd.
- avvente fullføring av prosjektet til klagen til OECD-kontaktpunktene i Norge og Chile er behandlet, og konsultasjoner initiert av chilenske myndigheter er gjennomført og konkludert – og forholde seg til disse konklusjonene.
- Heve selskapets standarder for menneskerettigheter, arbeidstakerrettigheter og miljø utover minimumsforpliktelsene.

2) Norsk fagbevegelse må:

- fremme globale rammeavtaler³ i norske selskaper som opererer internasjonalt
- følge opp Statkrafts ledelse i Norge og i Chile for å sikre etterlevelse av internasjonale standarder, samt chilensk og norsk lovverk
- arbeide for at norske selskaper følger internasjonale standarder og retningslinjer. Selskapene må gjennomføre reelle aktsomhetsvurderinger for å redusere og forhindre brudd på menneskerettigheter, inkludert urfolks rettigheter, og anstendige arbeidsforhold i egen virksomhet og leverandørkjeden.

3) Fagbevegelse, samiske- og solidaritetsorganisasjoner må styrke internasjonalt solidaritetsarbeid i Norge gjennom å

- informere om og lære av konfliktene relatert til Statkrafts aktivitet i Chile og mobilisere solidaritet med Mapuche-Williche samfunnet,

³ Globale rammeavtaler (Global Frame Agreement, GFA) skal beskytte arbeidstakernes interesser på tvers av en multinasjonal virksomhets aktiviteter. GFA-er forhandles fram på globalt nivå mellom fagforeninger og en multinasjonal bedrift. De etablerer de beste standardene for fagforeningsrettigheter, helse, sikkerhet, miljøpraksis og prinsipper for arbeidskvalitet i selskapets globale virksomhet – uavhengig av om slike standarder finnes i det enkelte land. Se <https://www.industrial-union.org/global-framework-agreements>

- legge press på Statkraft og selskapets eier, Nærings- og fiskeridepartementet, slik at selskapet følger opp de forpliktelsene og det ansvaret det har for mennesker, samfunn, kultur og miljø som påvirkes av deres virksomhet i Chile
- legge press på staten som eier, slik at den tar reelt ansvar for sosiale og miljømessige hensyn - for å sikre langsiktig verdiskaping og bærekraft for alle parter, spesielt de som blir berørte av norske selskapers aktivitet i utlandet - der standarder og lovverk kan være lavere enn i Norge
- arbeide for at selskap ikke kan sette i gang virksomhet i urfolksterritorier uten at forpliktende og bindende konsultasjonsprosess hvor fritt, forhåndsinformert samtykke (FPIC)⁴ respekteres.
- Påpeke viktigheten av at staten som eier utøver ansvarlig og aktivt eierskap i den aktuelle politiske utviklingen og polarisering i Chile. Vi ser en økende kriminalisering av sosial protest mens det pågår en meklingsprosess og en konsultasjonsprosess. Myndighetene må være rede til å akseptere økonomiske tap og om nødvendig trekke Statkraft ut av Pilmaiquén.
- Sørge for at ambassaden og Utenriksdepartementet holder tett kontakt med INDH for å følge opp menneskerettighetssituasjonen og ikke oppklarte saker som forsvinningen av Julia Chuñil og Pilmaiquén-saken i Los Lagos.

3. Statkrafts konflikt i Pilmaiquén - hovedlinjer og viktige hendelser

Statkrafts konflikt i Sør-Chile startet i 2007 da SN Power - eid av Statkraft og Norfund - lanserte vannkraftprosjektet Maqueo i Los Ríos-regionen. Etter sterke protester fra mapuche-samfunn trakk SN Power seg ut i 2011 med økonomisk tap.

Til tross for denne erfaringen kjøpte Statkraft i 2015 en prosjektpakke med tre vannkraftverk i Pilmaiquén-elva: Rucatayo (i drift siden 2012), Osorno og Los Lagos. Konsesjonene ble gitt i 2009, året etter at ILO-konvensjon 169 ble ratifisert - men like før den trådte i kraft. Det var ikke gjennomført konsultasjoner med urfolk i tråd med retten til fritt, forhåndsinformert samtykke (FPIC).

Som i andre deler av mapuchenes territorier gjør Mapuche-Williche samfunn krav på forfedrenes territorier der prosjektene er lokalisert.

⁴ FPIC er en rettighet som følger av FNs erklæring om urfolks rettigheter, som gir uttrykk for minstestandardene hva angår urfolks rettigheter. FPIC følger også av FNs konvensjon om sivile og politiske rettigheter artikkel. 27, jf. praksis fra FNs menneskerettighetskomite. FPIC er også relevant i ILO 169, hvor retten klares kommer til uttrykk i artikkel 16 om tvangsforflyttinger, men følger også prinsippet er implisitt av blant annet:

- Artikkel 6: Krever at urfolk skal konsulteres i god tro gjennom sine representative institusjoner før tiltak som kan påvirke dem iverksettes.
- Artikkel 7: Gir urfolk rett til å bestemme egne prioriteringer for utvikling og til å delta i planlegging og gjennomføring av prosjekter.
- Artikkel 15: Krever at urfolk skal delta i forvaltning og bruk av naturressurser i sine områder

Fra 2011 organiserte Aylla Rewe del Ngen Mapu Kintuantu⁵ motstand mot kraftverksplanene i Pilmaiquén-elva, for å beskytte en rik flora og seremonisteder som Ngen Mapu Kintuante. Elva utgjør et sentralt livsgrunnlag for Mapuche-Williche-folket.

I 2016 suspenderte Statkraft utviklingen av Osorno-prosjektet etter motstand og klager til Chiles miljømyndighet som avviste dokumentasjonen⁶ Statkraft hadde levert. Den tilfredsstilte ikke kravene til konsultasjon i henhold til ILO-konvensjon 169.

Selskapet fortsatte likevel møter med grupper av Mapuche-Williche som var villige til å møte selskapet og som fikk del av selskapets «sosiale investeringer». I 2018 forsøkte Statkraft å tilbakeføre seremonistedet Ngen Kintuante til disse «dialogvennlige» gruppene, men Høyesterett avgjorde i 2022 at tilbakeføringen må sikres av CONADI⁷ og være inkluderende for hele det berørte urfolkssamfunnet. I 2023 kunngjorde Statkraft sin beslutning om å skrinlegge Osorno-prosjektet.

Til tross for høy risiko for menneskerettighetsbrudd startet Statkraft byggingen av Los Lagos kraftverket i 2019. Væpnet vakthold ble stasjonert inne på anlegget.

I mai 2022 innførte myndighetene unntakstilstand i Sør-Chile. Militæret fikk utvidet kontroll over områder med spenninger mellom stat, mapuche-samfunn og næringslivs interesser.

I oktober 2022 ble bussen som fraktet arbeidere til byggeplassen angrepet av maskerte gjerningspersoner. Arbeiderne ble tvunget ut og bussen ble satt i brann. Deretter ble det bestemt å forsterke vakthold på utsiden av anlegget.⁸ I februar 2023 trosset demonstranter vakter og tok seg inn på området. Politiet svarte med tåregass og gummikuler. Syv personer ble såret, flere av dem alvorlig. Minst én person med forsørgeransvar fikk skader som har ført til arbeidsuførhet. I dag er det ingen som vet hva som har kommet ut av politietterforskningen, og ingen er stilt til ansvar.

I 2022 oppsto det også konflikter mellom Statkraft og bygningsarbeiderne ved Los Lagos-anlegget. Arbeiderne, ansatt av underleverandører som var avhengig av Statkrafts utbetalinger, ble rammet av mangler og forsinkelser og gikk til protest.

Under byggearbeidet i Los Lagos ble det gjort arkeologiske funn under bygningsarbeidet. I 2021 påla derfor Høyesterett en urfolkskonsultasjon før videre behandling. Rådet for nasjonale monumenter (CMN)⁹ startet konsultasjonsprosessen i 2023. Til tross for

⁵ Hver Rewe representerer en gruppe familier (*lof*) som deler et felles hellig sted og kulturell praksis. Aylla Rewe er dermed både en geografisk og spirituell enhet, og fungerer som en arena for kollektiv.

⁶ De første utredningene benektet tilstedeværelsen av Mapuche Williche-samfunn. Senere fulgte konsultasjon begrenset til de samfunn som selskapet identifiserte. Miljømyndighetene avviste så både protokollene og konsultasjonsmetodikken brukt av Statkraft, og anså prosessen som ufullstendig og utilstrekkelig (se https://bpb-us-e1.wpmucdn.com/journeys.dartmouth.edu/dist/8/8707/files/2023/09/Proteccio%CC%81n-del-Pilmaiken.pdf?utm_source=chatgpt.com)

⁷ CONADI (Corporación Nacional de Desarrollo Indígena) er et chilensk statlig organ opprettet i 1993 gjennom Lov nr. 19.253, også kjent som Ley Indígena. Organisasjonen ble etablert som en del av Chiles demokratiske overgang og har som hovedmål å fremme utviklingen og rettighetene til landets urfolk

⁸ I vårt møte med Statkraft i Santiago ble det hevdet at vaktholdet kom etter pålegg fra påtalemyndighetene (Fiscal regional). Vi spurte etter skriftlig dokumentasjon.

⁹ Rådet for nasjonale monumenter (Consejo de Monumentos Nacionales, CMN) i Chile er et offentlig teknisk organ som har ansvar for vern og forvaltning av Chiles monumentale kultur- og naturarv.

forsinkelser opplyste Statkraft til oss at 98–99 % av prosjektet er ferdigstilt, og at de har pådratt seg mer enn 50 millioner USD i ekstrakostnader.

I 2024 besluttet OECD-kontaktpunktet i Norge å behandle klagen som Aylla Rewe leverte under et besøk i Norge i 2023.

Året 2025 har vært preget av overvåking, trakassering og politirazziaer rettet mot Aylla Rewe og særlig *machi*¹⁰ Millaray Huichalaf. Razziaer og arrestasjoner har skapt frykt, mistillit og svekket muligheten for trygg deltakelse i dialogen OECD-kontaktpunktet skal legge til rette for.

Den 19. august 2025 omkom to personer under en seremoni ved Pilmaiquén-elva. Aylla Rewe krever en uavhengig etterforskning, uten politisk eller økonomisk påvirkning.

I slutten av august var det planlagt et dialogmøte i Sveits, organisert av OECD-kontaktpunktet, men partene ble enige om å utsette dette som følge av den spente situasjonen.

4. Sentrale aktørers posisjoner i konflikten

Her følger de ulike sentrale aktørenes posisjoner slik vi fikk dem presentert i møter med sentrale aktørene under oppholdet i Chile¹¹.

Aylla Rewe el Ngen Mapu Kintuantu og de såkalte «Comunidades Lepuneras» er begge organisasjoner med tilknytning til Ngen Kintuante, en åndelig enhet i landskapet, som Mapuche-Williche-samfunnene har æret gjennom i lang tid. Enheten skal ha krefter og evne til å megle mellom urfolkene og kreftene i mapuchenes kosmologi.

Machi Millaray og Aylla Rewe del Ngen Mapu Kintuantu – Motstand mot Statkraft

Den åndelige lederen Machi Millaray Huichalaf og Aylla Rewe framstår som de sterkeste kritiske stemmene mot Statkrafts prosjekt. Aylla Rewe mener å representere *lonkos*¹² som dekker 150 bygder og søker støtte fra urfolk, solidaritets- og menneskerettsorganisasjoner internasjonalt.

For dem er kampen både kulturell, religiøs og politisk. Ngen Mapu Kintuante og elva Pilmaiquén har betydning som en del av selve livsgrunnlaget til Mapuche-Williche folket. Vannkraftprosjektene er en trussel mot kilder til helse, åndelig lindring, velvære og sosial balanse for lokalsamfunnene. «Vi er elva», sier Machi.

Aylla Rewe rapporterer om vold, trusler og urettmessig bruk av anti-terrorlovgivning mot dem. Politirazziaer har ført til frykt. Noen mistenker Statkraft, men det er ikke klart hvem som står bak. Flere har oppgitt at de holder seg hjemme for å beskytte familien.

¹⁰ En machi er en tradisjonell åndelig leder og healer i Mapuche-kulturen i Chile og Argentina. Machien har en sentral rolle i Mapuches religiøse og medisinske praksis, og fungerer som en bro mellom den fysiske og den åndelige verden

¹¹ Vi bruker hermetegn i teksten når vi viser til direkte utsagn fra møtene. Vi bruker også hermetegn om «Comunidades Lepuneras» ettersom mange flere enn de som er med i denne organisasjonen omfattes av lepuneras kulturen.

¹² En Lonko (fra Mapudungun longko, som betyr "hode") er en tradisjonell leder eller høvding for en eller flere lokalsamfunn (lof).

Aylla Rewe mener at Statkrafts ønske om dialog og konsultasjoner er ikke-reelle, da avgjørelser allerede er tatt. De anklager selskapets dialogprosesser og sosiale investeringer for å skape splittelse i lokalsamfunnene.

«Comunidades Lepuneras»¹³ – samarbeider med Statkraft

Denne gruppen består av Mapuche-Williche-samfunn som uttrykker støtte til Statkraft og ønsker dialog. De gir uttrykk for at motstanderne «tar livet fra oss». Gruppen mener at chilensk lov gir bedrifter rett til å kjøpe vann og jord, og at det ikke finnes rom for å utfordre dette rettsgrunnlaget: «Lovene er chilenske, - vår eneste lov er at vi må kjempe for vår kultur».

«Lepuneras-samfunnene» omfatter seks bygder og én forening i Maihue-Carimallin, El Roble-Carimallin og Mantilhue i Río Bueno kommune. De hevder at flere av motstanderne i Aylla Rewe kommer fra andre områder – også fra Araucania - og dermed er utenforstående i territoriet. Ifølge dem fører Aylla Rewe og Machi til vold og utestengelse.

«Comunidades Lepuneras» ønsker å tilpasse seg samfunnsutviklingen og mener Statkraft har lyttet og endret prosjektplaner, blant annet gjennom å skrinlegge Osorno-prosjektet. De understreker nytten av dialog og sosiale investeringer fra selskapet.

Representantene fra «Comunidades Lepuneras» er opptatt av å avvise påstander om at Statkraft har «kjøpt deres støtte» og hevder at konflikten handler om eksterne aktører som splitter det lokale samfunnet.

I møtet med «Comunidades Lepuneras» fortalte advokat Branislav Marelic at både hans og kommunikasjonsrådgiver Consuelo Monteros' arbeid er betalt av et fond etablert av Statkraft, men at deres oppgaver defineres av «Comunidades Lepuneras».

Statkraft Chile – Perspektiv og framstilling

Statkraft erkjenner at det ikke ble gjennomført konsultasjon i tråd med FPIC (Free, Prior and Informed Consent), men at dette ikke var nødvendig da prosjektet var godkjent av chilenske myndigheter. Statkraft har likevel forsøkt å etablere dialog med berørte parter i ettertid. Selskapet viser til at beslutningen om å skrinlegge Osorno-prosjektet kom som følge av disse dialogene.

Los Lagos-prosjektet er nå nær ferdigstillelse. Prosessen har vært preget av forsinkelser knyttet til protester, konflikter og arkeologiske funn. Konsultasjonsprosessen om disse funnene, organisert av CMN, forventes ferdig innen desember 2025 – men Statkraft venter etterspill. Selskapet opplyser at uenighet og interne spenninger i mapuche-samfunnene har gjort konsultasjonsprosessen krevende.

Statkraft har ikke en modell for «benefit-sharing» – en rettferdig fordeling av fordelene som kraftverket skaper – til lokalsamfunn som avgir rettigheter til land, vann og kulturelle verdier.

¹³ Noen mener at det er ekskluderende overfor andre Williches at man bruker navnet «Lepuneras samfunn», siden de begge utfører den religiøse Lepun seremonien.

I stedet har selskapet gjort «sosiale investeringer» i form av solcellepaneler, undervisning og forbedringer i lokal infrastruktur.

Når det gjelder konflikten, understreker Statkraft at de tar avstand fra vold og følger chilensk lovverk og internasjonale menneskerettigheter.

Fagbevegelsen – SINACIN og CUT

I fagbevegelsen finnes det ulike syn på Statkraft og konflikten i Pilmaiquén, mens den står samlet – i iallfall i CUT og SINACIN - i kritikken av rammevilkårene for arbeidere og manglende arbeidstakerrettigheter.

SINACIN (bygg- og industriforbund)

Den nasjonale fagforeningen for industribygging innen skogbruk, gruver og energi hadde konflikter med Statkraft pga forsinkelser i utbetalinger til underleverandører og manglende HMS-ansvar. Det ble reagert på flytting av graver og arkeologiske funn under anleggsperioden, og manglende respekt for urfolks rettigheter. Fagforeningen etterlyser en global rammeavtale – slik andre selskaper har – fra Statkrafts side. Slike avtaler baseres på ILO-konvensjoner.

CUT (landsorganisasjonen)

Hovedsammenslutningen CUT (Central Unitaria de Trabajadores y Trabajadoras de Chile) støtter eksplisitt urfolks rettigheter, ratifisering av ILO 169, og kritiserer det historiske diktaturets privatisering av vannrettigheter og dagens myndigheters manglende industripolitikk. CUT bruker ILOs internasjonale rapporteringsmekanismer og oppfordrer organisasjonene og fagbevegelsen i Norge til å gjøre det samme.

INDH – Det nasjonale menneskerettighetsinstituttet

INDH er bekymret for eskaleringen av konflikten og økende kriminalisering av urfolks motstand. Instituttet har dokumentert overdreven bruk av politi i Pilmaiquén og mener dette bidrar til både frykt og fiendtlighet.

Instituttets oppgave er å overvåke situasjonen og avdekke menneskerettighetsbrudd, inkludert brudd på urfolks rettigheter. Instituttet har imidlertid begrensede ressurser.

Instituttet påpeker at ILO 169 er ratifisert, men mangler forankring i grunnloven, og har derfor svak rettslig status.

5. Våre vurderinger

I flere av møtene kom vi inn på ulike sider av motsetningene i Mapuche-Williche-samfunnet. Disse motsetningene gjenspeiler seg i to strategier for overlevelse – noe som også har betydning for konflikten med Statkraft.

Begge strategiene har dype historiske røtter, knyttet til den chilenske statens såkalte «pasifisering» av Mapuche-folket. Den ene strategien bygger på tilpasning og underordning som vei til overlevelse, mens den andre bygger på motstand og krav om selvbestemmelse. Begge er forankret i historiske erfaringer: På den ene siden peker man på storsamfunnets brutale overmakt som argument for tilpasning og dialog med stat og selskaper. På den andre siden viser man til diskriminering, svik og brutte løfter og avtaler som bevis på

nødvendigheten av motstand mot kolonisering – som en forutsetning for å overleve som folk med rett til selvbestemmelse.

Disse motsetningene finnes mellom bygder i ulike deler av Mapuche-Williche territoriet, til en viss grad mellom generasjoner, og mellom ulike former for Ngen Kintuante kulturen. Selv om Statkraft ikke er årsaken til alle disse spenningene, har selskapets virksomhet og «dialogprosesser» bidratt til å forsterke dem.

Motsetningene mellom de to organisasjonene – Aylla Rewe og Comunidades Lepuneras – kom tydelig fram under vårt besøk. Uenigheten handler både om strategier overfor storsamfunnet og selskaper, og om definisjonsmakt knyttet til religion, kultur, identitet og territorium.

Mapuchefolket har rike åndelige tradisjoner knyttet til natur, forfedre og kosmos. Koloniseringen av Mapuche-folket innebar også undertrykking av deres religiøse praksis. Forbud, forfølgelse og tvungen konvertiring ble brukt for å «sivilisere» Mapuche-folket. Likevel har deres sprituelle tradisjoner overlevd – delvis i synkretisk form. Samtidig har vi de siste tiårene også sett en revitalisering av eldre tradisjoner og seremonier, særlig blant yngre generasjoner.

Vårt inntrykk er at Comunidades Lepuneras i stor grad følger en synkretisk praksis, mens Aylla Rewe er en del av revitalisering av eldre tradisjoner som *machis* og seremonielle ritualer.

Forskjellene i hvordan de praktiserer sin tro brukes som argumenter i kamp om tilhørighet og rett til å representere Mapuche-Williche samfunnet. Comunidades Lepuneras beskriver Aylla Rewe som utenforstående inntrengere. Statkrafts virksomhet forsterker disse interne motsetningene og setter spørsmålet om representasjon under press.

Statkrafts konflikt i Pilmaiquen handler om rett til selvbestemmelse, om miljø og om eierskap til land og vann. Selskapets virksomhet forsterker også underliggende konflikter knyttet til religion, kultur og identitet.

Det er særlig bekymringsfullt at Machi Millaray Huichalaf og Aylla Rewe utsettes for overvåking, politirazziaer og vold– og at det er en økende tilstedeværelse av private, væpnede vekterselskap. Dette fører eskalering av konflikten. Det undergraver ikke bare deres sikkerhet, men også muligheten for frie konsultasjoner og dialog. Frykt og passivitet brer om seg, og både organisasjonsfriheten og ytringsfriheten står i fare.

Dagens politiske situasjon i Chile er sterkt preget av polarisering mellom venstresiden og mektige – til dels ekstreme – høyrekrefter. Situasjonen for menneskerettigheter, inkludert urfolksrettigheter, er under press. Mange på høyresiden anser slike rettigheter som hindre for økonomisk utvikling.

Samtidig preges landet av økende utrygghet og frykt for organisert kriminalitet. Dette påvirker den politiske agendaen på begge sider i den pågående valgkampen (nasjonale valg i november), og brukes som begrunnelse for å slå ned på protester. Kriminalisering og politiaksjoner mot urfolks organisering og protester møter lite politisk motstand, også fra venstresiden.

Oslo, 30.09.2025

Amalie Tofte, Konstantin Alther, Valentina Soto, Trine Hardy, Eirik Larsen, og Per Ranestad

Vedlegg 1: Gjennomført program (og kontaktinformasjon)

Torsdag 14.august:

Kl 08:25: Ankomst Santiago

Kl 16:00: Møte med Miguel Barrera, leder, og Ismael Toro, direktør, i SINACIN (Sindicato Interempresa Nacional de la Construcción Industrial), Román Díaz 2097, Ñuñoa, Santiago

Fredag 15.august:

Kl. 10:00: Fly Sky Airline (H2101) fra Santiago, ankomst Osorno kl 11:40

Lunch/ettermiddag: Roble-Carimallin med Machi Millaray og Aylla Rewe Ngen Mapu Kintuantu.

Lørdag 16.august:

Obersvatører under heldagsmøte med rådslaging/drøftelse («deliberacion») – del av tredje av fem faser i høringen til Rådet for Nasjonale Kulturminner i Chile (Consejo de Monumentos Nacionales de Chile, CMN). Før møtet startet hadde vi en kort samtale med Advokat Felipe Guerra, (<https://observatorio.cl/>)

Søndag 17.august:

Kl 08:30: Avskjedsseremoni med Machi Millaray og Aylla Rewe ved seremonistedet Kintuante.

11:00-13:00: Møte med «Comunidades Lepuneras» i Mantilhue

19:00: Møte med Miguel Cheuqueman fra Identidad Lafkenche

Mandag 18.august:

Kl. 07:00: Hentet av Statkraft for visning av arkeologiske funnsteder i Los Lagos-prosjektet

Kl 12:40: Fly Sky Airline (H2106) fra Osorno, ankomst Santiago kl 14:16

16:00-17:30: Statkraft i Santiago (Vitacura 2969): Karol Oyanader, Juridisk rådgiver bærekraft, og Andrés Alejandro Antivil, MR og urfolkssaker

Tirsdag 19.aug:

Kl 10:00: Det nasjonale instituttet for menneskerettigheter (Instituto Nacional de Derechos Humanos, INDH): Direktør Yerko Ljubetic Godoy og Osvaldo Torres, styremedlem, <https://www.indh.cl/> Av. Eliodoro Yáñez 832, Providencia

Kl 13:00: CUT: José Manuel Díaz Zavala, Presidente CUT Chile og David Acuña Millahueique, vicepresidente comunicaciones. <https://cut.cl/web/> Libertador Bernardo O'Higgins # 1346

Onsdag 20.august:

Kl 09:40: KLM fra Santiago (KL702) for Trine, Konstantin og Per